

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПИТАННЯ та ВІДПОВІДІ
за результатами навчального семінару, що відбувся на базі
Рівненського ЦППК 08.07.2022

«Реалізація повноважень органів місцевого самоврядування щодо забезпечення потреб внутрішньо переміщених осіб: виявлення та облік»

Запитання 1: У зв'язку із змінами до постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 28.06.2022 р. № 740, як має здійснюватися надання допомоги на проживання ВПО – недієздатній особі, яка перебуває у психіатричній лікарні (інтернаті), з опікуном якої втрачено зв'язок. Хто має виступити заявником і на кого має бути відкритий рахунок в банку?

Відповідь:

Постановою Кабінету Міністрів України від 28.06.2022 р. № 740 «Деякі питання захисту прав депортованих та внутрішньо переміщених осіб» внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам», якою затверджено Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам (далі – Порядок №332).

Так, згідно із внесеними змінами пункт 6 Порядку №332 доповнено новою нормою: “Заяву про виплату допомоги особі, яка визнана судом недієздатною, може подавати її законний представник (для недієздатних осіб, яким призначено опікуна), уповноважена особа органу опіки та піклування (для недієздатних осіб, яким опікуна не призначено або з опікуном яких втрачено зв'язок під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях) за задекларованим (зареєстрованим) місцем проживання (перебування) такої особи, а особа, дієздатність якої обмежена, може самостійно звернутися за призначенням допомоги.”

Щодо суб'єкта подання заяви на призначення допомоги на проживання ВПО.

Зазначеними змінами, зокрема, передбачається, що для недієздатних осіб, з опікуном яких втрачено зв'язок під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, заяву про виплату допомоги особі, яка визнана судом недієздатною, може подавати уповноважена особа органу опіки та піклування за задекларованим (зареєстрованим) місцем проживання (перебування) такої недієздатної особи.

Щодо відкриття рахунку.

Порядок відкриття рахунків регламентовано Інструкцією про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 (далі – Інструкція).

На дату підготовки відповіді на запитання діючою редакцією пункту 71 Інструкції передбачено, що банк відкриває поточні рахунки на ім'я фізичної особи, визнаної судом недієздатною, за зверненням її законного представника - опікуна (далі - опікун) у порядку, установленому в пункті 62 розділу V цієї Інструкції. Опікун зобов'язаний пред'явити паспорт або інший документ, що посвідчує особу, та документи, що дають змогу банку ідентифікувати недієздатну особу. Опікун також має пред'явити документ, що підтверджує статус законного представника недієздатної особи (відповідне

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

посвідчення, рішення суду). Додатково подаються документи, видані відповідними контролюючими органами, що засвідчують реєстрацію в Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків, якщо недієздатна особа та її опікун є резидентами.

Коштами на поточному рахунку, відкритому на ім'я особи, визнаної судом недієздатною, розпоряджаються її опікуни.

В Інструкції серед суб'єктів відкриття на ім'я недієздатної фізичної особи, на жаль, не перебачено уповноваженої особи органу опіки та піклування (для недієздатних осіб, яким опікуна не призначено або з опікуном яких втрачено зв'язок під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях).

Тож, для уточнення інформації щодо відкриття рахунку на ім'я фізичної особи, визнаної судом недієздатною, саме уповноваженою особою органу опіки та піклування такої уповноваженій особі необхідно звернутися до відповідної банківської установи.

Зі свого боку експертами Проєкту «Говерла» будуть підготовлені відповідні звернення до Національного банку України для надання ним роз'яснень щодо детального порядку дій органу опіки та піклування (для недієздатних осіб, яким опікуна не призначено або з опікуном яких втрачено зв'язок під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях) та внесення відповідних змін до Інструкції.

Запитання 2: Чи достатньо для скасування дії довідки ВПО інформації від територіальної громади про вибуття ВПО з місця реєстрації, якщо заяв про відмову від довідки ВПО особою не надана?

Відповідь.

Ні, не достатньо.

Частиною першою статті 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (далі – Закон про ВПО) визначено вичерпний перелік підстав для скасування дії довідки ВПО. Ними є:

- 1) подання ВПО заяви про відмову від довідки;
- 2) скоєння ВПО кримінального правопорушення: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади; посягання на територіальну цілісність і недоторканність України; терористичний акт; втягнення у вчинення терористичного акту; публічні заклики до вчинення терористичного акту; створення терористичної групи чи терористичної організації; сприяння вчиненню терористичного акту; фінансування тероризму; вчинення кримінального правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку або військового кримінального правопорушення;
- 3) повернення ВПО до покинутого місця постійного проживання;
- 4) виїзд ВПО на постійне місце проживання за кордон;
- 5) подання ВПО завідомо недостовірних відомостей, зокрема, під час подання заяви про взяття на облік.

В наведеній в запитанні ситуації важливим є з'ясування вибуття ВПО, тобто чи:

- i) відбулося повернення ВПО до покинутого місця постійного проживання;

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ii) ВПО виїхала на постійне місце проживання за кордон.

Залежно від конкретної підстави може бути різний порядок дій суб'єкта, який приймає рішення про скасування дії довідки ВПО.

i) У випадку повернення ВПО до покинутого місця постійного проживання згідно з абзацом сьомим частини першої статті 12 Закону про ВПО передбачено, що у разі неповідомлення ВПО про її повернення до покинутого місця постійного проживання **рішення про скасування дії довідки приймається на підставі інформації про тривалу відсутність (понад 60 днів) особи за місцем проживання, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання.**

Довідково: Інформацією, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання, згідно з частиною першою статті 12 Закону про ВПО є:

дані, отримані з відповідних державних реєстрів;

дані, отримані в результаті обміну інформацією структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад з органами виконавчої влади та **органами місцевого самоврядування;**

дані, отримані в результаті обміну інформацією структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад з громадськими об'єднаннями, волонтерськими, благодійними організаціями, іншими юридичними та фізичними особами, що надають допомогу внутрішньо переміщеним особам відповідно до статті 16 Закону про ВПО.

У разі наявності у ВПО обґрунтованих причин для продовження строку її відсутності за місцем проживання понад 60 днів така особа звертається з відповідною письмовою заявою за місцем проживання до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад. У такому разі строк відсутності внутрішньо переміщеної особи за місцем проживання може бути збільшено до 90 днів.

При цьому відповідно до пункту 7² Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 р. №509, уточнено, що на період дії карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та протягом 30 днів з дня його відміни **забороняється прийняття рішення про скасування дії довідки про взяття на облік ВПО на підставі інформації про тривалу відсутність (понад 60 днів) особи за місцем проживання, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання.**

На дату підготовки відповіді відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27.05.2022 р. №630 «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» Урядом **продовжено** на території України **карантин та режим надзвичайної ситуації** з метою запобігання поширенню COVID-19 **до 31 серпня 2022 року.**

Отже, скасовувати дію довідки ВПО із зазначеної у запитанні підстави протягом періоду дії карантинних обмежень та протягом 30 днів з дня його відміни не можна, навіть якщо є наявна відповідна інформація від органу місцевого самоврядування в якості інформації, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання.

ii) У випадку виїзду ВПО на постійне місце проживання за кордон, законодавством не передбачено, хто саме має (може) повідомити, зокрема, уповноважений орган про те, що ВПО виїхала на постійне місце проживання за кордон.

У цій ситуації доречно керуватися положеннями пункту 7¹ Порядку №509, де передбачено, що у разі наявності підстав, передбачених у статті 12 Закону про ВПО, МВС, Національна поліція, ДМС, СБУ, Адміністрація Держприкордонслужби, Мінфін, Мінцифри подають уповноваженому органу відповідну інформацію для прийняття рішення щодо зняття з обліку внутрішньо переміщених осіб.

Отже, однозначно можна стверджувати, що відповідна інформація може і має бути надана визначеними суб'єктами.

Запитання 3: Який порядок та підстави для скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи?

Відповідь.

Порядок та підстави для скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи регламентовані статтею 12 Закону про ВПО. Нормами цієї статті передбачено, що **підставою для скасування дії довідки про взяття на облік ВПО** та, відповідно, внесення відомостей про це в Єдину інформаційну базу даних про внутрішньо переміщених осіб (далі – Єдина база) **є обставини, за яких ВПО:**

№	Підстава відповідно до статті 12 Закону про ВПО	Стисле пояснення
1	Подала заяву про відмову від довідки	В даному випадку йдеться про ситуацію, коли ВПО з самостійно подала заяву про відмову від довідки. На сьогодні законодавством не встановлено форми такої заяви, отже вона подається у довільній формі з дотриманням Закону України «Про звернення громадян».
2	Скоїла кримінальне правопорушення: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади; посягання на територіальну цілісність і недоторканність України; терористичний	З наявності цієї підстави необхідно враховувати, що в пункті другому частини першої статті 12 Закону про ВПО наведено виключний перелік таких кримінальних правопорушень. Підтвердженням вчинення кримінального правопорушення є обвинувальний вирок, вимоги до форми та змісту якого визначені у Кримінальному процесуальному кодексі України.

№	Підстава відповідно до статті 12 Закону про ВПО	Стисле пояснення
	акт; втягнення у вчинення терористичного акту; публічні заклики до вчинення терористичного акту; створення терористичної групи чи терористичної організації; сприяння вчиненню терористичного акту; фінансування тероризму; вчинення кримінального правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку або військового кримінального правопорушення	Отже, лише за наявності відповідного обвинувального вироку стосовно конкретної ВПО можна здійснити скасування дії її довідки.
3	Повернулася до покинутого місця постійного проживання	<p>В даній ситуації можливі два варіанти розвитку подій:</p> <p>i) ВПО самостійно повідомила про повернення до місця проживання (форма повідомлення не передбачена на законодавчому рівні, тож може бути складена у довільній формі, в тому числі у формі заяви з дотриманням вимог Закону України «Про звернення громадян»);</p> <p>Довідково:</p> <p>На рівні законодавства не передбачено, що таке повідомлення може бути подане представником ВПО, але, враховуючи загальні норми права, а також надану Законом про ВПО можливість фізичній особі для отримання довідки про взяття на облік ВПО подавати заяву через свого представника, можна стверджувати, що повідомлення про повернення до місця проживання також може бути подане представником ВПО.</p> <p>Згідно з абзацом шостим пункту 7 Порядку №509 ВПО має обов'язок повідомити уповноваженому органу (тобто, структурному підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад) або уповноваженій особі територіальної громади / ЦНАП) за місцем отримання довідки про добровільне повернення до покинутого постійного місця проживання не пізніше як за три дні до від'їзду або протягом трьох днів уповноваженому органу після повернення до покинутого постійного місця проживання.</p>

№	Підстава відповідно до статті 12 Закону про ВПО	Стисле пояснення
		<p>ii) скасування може відбутися за ініціативою уповноваженого органу (тобто структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад) у разі неповідомлення ВПО про її повернення до покинутого місця постійного проживання.</p> <p>Довідково:</p> <p>Якщо ж ВПО не повідомила про повернення до покинутого місця проживання рішення про скасування дії довідки приймається на підставі інформації про тривалу відсутність (понад 60 днів) особи за місцем проживання, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання.</p> <p>Інформацією, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання, згідно з частиною першою статті 12 Закону про ВПО є:</p> <p>дані, отримані з відповідних державних реєстрів;</p> <p>дані, отримані в результаті обміну інформацією структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;</p> <p>дані, отримані в результаті обміну інформацією структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад з громадськими об'єднаннями, волонтерськими, благодійними організаціями, іншими юридичними та фізичними особами, що надають допомогу ВПО відповідно до статті 16 Закону про ВПО.</p> <p>У разі наявності у ВПО обґрунтованих причин для продовження строку її відсутності за місцем проживання понад 60 днів така особа звертається з відповідною письмовою заявою за місцем проживання до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад. У такому разі строк відсутності ВПО за місцем проживання може бути збільшено до 90 днів.</p> <p>Важливо! Відповідно до пункту 7² Порядку №509 на період дії карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19,</p>

№	Підстава відповідно до статті 12 Закону про ВПО	Стисле пояснення
		<p>спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та протягом 30 днів з дня його відміни забороняється прийняття рішення про скасування дії довідки про взяття на облік ВПО на підставі інформації про тривалу відсутність (понад 60 днів) особи за місцем проживання, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання.</p> <p>На дату підготовки цієї відповіді відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27.05.2022 р. №630 «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» Уряд продовжив на території України карантин та режим надзвичайної ситуації з метою запобігання поширенню COVID-19 до 31 серпня 2022 року.</p> <p>Отже, скасовувати дію довідок протягом періоду дії карантинних обмежень та протягом 30 днів з дня його відміни не можна.</p> <p>iii) Також підставою для скасування дії довідки ВПО може бути інформація, подана переліченими у пункті 7² Порядку №509 органами влади.</p> <p>Довідково:</p> <p>Цією нормою передбачається, що у разі наявності підстав, передбачених у статті 12 Закону про ВПО, МВС, Національна поліція, ДМС, СБУ, Адміністрація Держприкордонслужби, Мінфін, Мінцифри подають уповноваженому органу відповідну інформацію для прийняття рішення щодо зняття з обліку внутрішньо переміщених осіб.</p> <p>Тобто, якщо перелічені органи будуть мати відповідну інформацію, наявність якої дає можливість застосувати таку підставу для скасування дії довідки ВПО зокрема, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання, зазначені органи повинні її надати уповноваженому органу.</p>
4	Виїхала на постійне місце проживання за кордон	<p>Застосування цієї підстави є можливим за умови наявності доказів виїзду ВПО саме на постійне місце проживання за кордон.</p> <p>Законодавством не визначено, хто саме має (може) повідомити, зокрема, уповноважений орган про те, що особа виїхала на постійне місце проживання за кордон.</p> <p>Тут можна лише застосовувати положення пункту 7¹ Порядку №509, де визначено, що у разі наявності підстав, передбачених у статті 12 Закону про ВПО, МВС, Національна поліція, ДМС, СБУ, Адміністрація Держприкордонслужби, Мінфін, Мінцифри подають уповноваженому</p>

№	Підстава відповідно до статті 12 Закону про ВПО	Стисле пояснення
		<p>органу відповідну інформацію для прийняття рішення щодо зняття з обліку внутрішньо переміщених осіб.</p> <p>Отже, однозначно можна стверджувати, що відповідна інформація може і має бути надана уповноваженому органу визначеними суб'єктами.</p>
5	Подала завідомо недостовірні відомості	<p>Застосування цієї підстави можливе за умов наявності доказів подання ВПО завідомо недостовірних відомостей.</p> <p>Щодо механізму застосування цієї підстави, то тут також варто застосовувати положення пункту 7¹ Порядку №509, де визначено, що у разі наявності підстав, передбачених у статтю 12 Закону про ВПО, МВС, Національна поліція, ДМС, СБУ, Адміністрація Держприкордонслужби, Мінфін, Мінцифри подають уповноваженому органу відповідну інформацію для прийняття рішення щодо зняття з обліку внутрішньо переміщених осіб.</p> <p>Отже, можна стверджувати, що відповідна інформація може і має бути надана уповноваженому органу зазначеними суб'єктами.</p> <p>В той же час може виникнути запитання, а чи може, наприклад, уповноважений орган під час самостійного виявлення випадків подання ВПО завідомо недостовірних відомостей з власної ініціативи скасувати дію довідки ВПО. Законодавством, на жаль, не передбачено серед суб'єктів виявлення та встановлення фактів подання ВПО завідомо недостовірних відомостей уповноважених органів, визначених у Порядку №509.</p> <p>Тут варто застосовувати зміст значення терміну «недостовірні відомості», яке на жаль, у законодавстві не визначено, проте вживається у Постанові Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи», згідно з якою недостовірною вважається інформація, яка не відповідає дійсності або викладена неправдиво, тобто містить відомості про події та явища, яких не</p>

№	Підстава відповідно до статті 12 Закону про ВПО	Стисле пояснення
		<p>існувало взагалі або які існували, але відомості про них не відповідають дійсності (неповні або перекручені).</p> <p>Таким чином, ураховуючи зазначене, можна дійти висновку про те, що у разі виявлення подання ВПО до уповноваженого органу завідомо недостовірних відомостей, його керівник може прийняти рішення про скасування дії довідки ВПО. У разі прийняття такого рішення, воно має бути обґрунтованим та містити всі наявні докази подання ВПО завідомо недостовірних відомостей.</p> <p>Хоча тут варто ще раз наголосити, що прямої норми, яка б надавала таке право уповноваженому органу, профільне законодавство не містить.</p>

Відповідно до абзацу сьомого частини першої статті 12 Закону про ВПО рішення про скасування дії довідки приймається керівником структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за місцем проживання особи та надається ВПО протягом трьох днів з дня прийняття такого рішення.

Згідно з абзацом чотирнадцятим частини першої статті 12 Закону про ВПО структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад на підставі прийнятого рішення невідкладно вносить до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб відомості про скасування дії довідки про взяття на облік ВПО.

В той же час Порядком №509 уточнено, що рішення про скасування дії довідки відповідно до статті 12 Закону про ВПО **(крім осіб, які є власниками пошкодженого або знищеного нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, і подали заявку на відшкодування відповідних втрат, зокрема через Єдиний державний вебпортал електронних послуг)** приймається керівником уповноваженого органу за місцем проживання особи та надається їй протягом трьох днів з дати прийняття такого рішення або надсилається на адресу місця проживання, зазначену в довідці.

Довідково: У Порядку № 509, як виключення із загальних правил, зазначається про те, що рішення про скасування дії довідки ВПО за наявності всіх підстав, зазначених в статті 12 Закону про ВПО, приймається стосовно усіх ВПО, крім осіб, які є власниками пошкодженого або знищеного нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, і подали заявку на відшкодування відповідних втрат, зокрема через Єдиний державний вебпортал електронних послуг. Виникає запитання щодо тих ВПО, які:

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

- i) скоїли кримінальне правопорушення: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади; посягання на територіальну цілісність і недоторканність України; терористичний акт; втягнення у вчинення терористичного акту; публічні заклики до вчинення терористичного акту; створення терористичної групи чи терористичної організації; сприяння вчиненню терористичного акту; фінансування тероризму; вчинення кримінального правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку або військового кримінального правопорушення;
- ii) виїхали на постійне місце проживання за кордон;
- iii) подали завідомо недостовірні відомості.

Ці питання вимагають врегулювання на законодавчому рівні з метою їх практичного застосування. Ураховуючи зазначене, експертами Проєкту «Говерла» буде підготовлено та направлено відповідні пропозиції до профільних міністерств. До внесення відповідних змін до законодавства, що може зайняти певний час, експертами Проєкту «Говерла» буде направлено додатково запит до профільних міністерств з проханням надати відповідні роз'яснення.

Рішення про скасування дії довідки також приймається після надання повідомлення ВПО про повернення до покинутого постійного місця проживання (крім осіб, які є власниками пошкодженого або знищеного нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації і подали заявку на відшкодування відповідних втрат, зокрема через Єдиний державний вебпортал електронних послуг):

керівником відповідного уповноваженого органу **або уповноваженою особою територіальної громади / ЦНАП - у разі подання повідомлення за місцем отримання довідки;**

керівником відповідного уповноваженого органу - у разі подання повідомлення після повернення до покинутого постійного місця проживання.

Уповноважений орган або уповноважена особа територіальної громади / ЦНАП на підставі прийнятого рішення невідкладно вносить до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб запис про скасування дії довідки.

Запитання 4: Особа, яка має реєстрацію місця проживання в Запорізькій області, фактично проживає в Одеській області на території Новоборисівської громади 3 роки. На даний час виявила бажання зареєструватися як ВПО. Чи буде правомірною відмова у видачі довідки ВПО у зв'язку з тим, що особа станом на 24.02.2022 р. проживала на території громади?

Відповідь.

Згідно з частиною першою статті 1 Закону про ВПО **внутрішньо переміщеною особою є, зокрема, громадянин України, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.**

Відповідно до частини другої статті 1 Закону про ВПО **адресою покинутого місця проживання ВПО в розумінні цього Закону визнається адреса місця проживання особи на момент виникнення обставин, зазначених у частині першій цієї статті.**

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Згідно із абзацом четвертим статті 3 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання» **місце проживання - житло з присвоєною у встановленому законом порядку адресою, в якому особа проживає**, а також заклад для бездомних осіб, інший надавач соціальних послуг з проживанням, стаціонарна соціально-медична установа та інші заклади соціальної підтримки (догляду), у яких особа отримує соціальні послуги.

Згідно з Порядком №509 на отримання довідки мають право особи, які після введення Указом Президента України від 24.02.2022 р. №64 “Про введення воєнного стану в Україні” воєнного стану **перемістилися з території адміністративно-територіальної одиниці, на якій проводяться бойові дії та яка визначена в переліку**, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 р. №204 “Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми “єПідтримка” (далі – розпорядження КМУ №204). На дату підготовки відповіді це: Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, **Запорізька**, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська **області** та м. Київ.

Підстави для відмови у видачі довідки про взяття на облік ВПО визначено у частині десятій статті 4 Закону про ВПО а саме:

- 1) відсутні обставини, що спричинили внутрішнє переміщення, визначені у статті 1 Закону про ВПО;
- 2) у державних органів наявні відомості про подання завідомо неправдивих відомостей для отримання довідки;
- 3) заявник втратив документи, що посвідчують його особу, до їх відновлення;
- 4) у заявника немає відмітки про реєстрацію місця проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення, та відсутні докази, що підтверджують факт проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення, визначені частиною сьомою цієї статті;
- 5) докази, надані заявником для підтвердження факту проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами, визначеними у статті 1 цього Закону, не доводять факту проживання заявника на території зазначеної адміністративно-територіальної одиниці.

Згідно із запитом:

- 1) і Запорізька, і Одеська області передбачені в переліку, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 р. №204;
- 2) після 24.02.2022 р. **НЕ відбулося** переміщення особи з території адміністративно-територіальної одиниці, **на якій проводяться бойові дії, (особа проживала на території Новоборисівської громади Одеської області як до 24.02.2022 р., так і після 24.02.2022 р. і фактично нікуди НЕ переміщалася)**. Відповідними документами, що можуть підтвердити зазначений факт є, наприклад, договір оренди житла, записи в трудовій книжці тощо).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

У цій ситуації у разі прийняття уповноваженим органом рішення про відмову в наданні довідки ВПО в якості обґрунтування такої відмови варто вказати положення частини першої статті 1 Закону про ВПО, деталізуючи відсутність таких підстав, а саме — відсутність факту переміщення.

Крім того, під час прийняття рішення щодо надання довідки ВПО важливо враховувати і інші підстави, передбачені Порядком №509, які передбачають право особи на отримання такої довідки, зокрема на отримання довідки мають право:

військовослужбовці (*крім військовослужбовців строкової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу*), які проходили військову службу та мали зареєстроване місце проживання на території, де виникли обставини, зазначені в статті 1 Закону, на дату їх виникнення;

особи, житлові приміщення яких зруйновані або стали непридатними для проживання внаслідок проведення антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, що підтверджується відповідним актом обстеження технічного стану житлового приміщення (будинку, квартири), та неповнолітні діти, які отримали паспорт громадянина України, незалежно від наявності (відсутності) реєстрації місця проживання, якщо інформацію про них внесено до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб.

Запитання 5: Як діяти уповноваженому органу у випадку, коли ВПО виїхали за межі громади до покинутого місця свого постійного проживання або за кордон, або в іншу громаду і не повідомили про це орган місцевого самоврядування?

Відповідь.

Кожен наведений у запитанні випадок може мати різні наслідки або не мати їх.

1) Повернення ВПО до покинутого місця постійного проживання.

Тут можливо було б з підстав, передбачених у пункті 3) частини першої статті 12 Закону про ВПО (*повернення ВПО до покинутого місця постійного проживання*), скасувати довідку ВПО, але, урахувавши, що на дату підготовки відповіді згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 27.05.2022 р. № 630 в Україні продовжено карантин та режим надзвичайної ситуації з метою запобігання поширенню COVID-19 до 31 серпня 2022 р., застосувати це положення неможна, оскільки відповідно до пункту 7⁻² Порядку 509 на період дії карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та протягом 30 днів з дня його відміни **забороняється прийняття рішення про скасування дії довідки** про взяття на облік ВПО на підставі інформації про тривалу відсутність (понад 60 днів) особи за місцем проживання, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання.

Тож скасовувати дію довідок протягом періоду дії карантинних обмежень та протягом 30 днів з дня його відміни за цією підставою **не можна**, навіть якщо є наявна відповідна інформація від органу місцевого самоврядування в якості інформації, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

А взагалі у випадку повернення ВПО до покинутого місця постійного проживання в абзаці восьмому частини першої статті 12 Закону про ВПО передбачено, що у разі неповідомлення ВПО про її повернення до покинутого місця постійного проживання рішення про скасування дії довідки приймається на підставі інформації про тривалу відсутність (понад 60 днів) особи за місцем проживання, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання.

Довідково: Інформацією, яка дає обґрунтовані підстави вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання, згідно з частиною першою статті 12 Закону про ВПО є:

дані, отримані з відповідних державних реєстрів;

дані, отримані в результаті обміну інформацією структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад з органами виконавчої влади та **органами місцевого самоврядування**;

дані, отримані в результаті обміну інформацією структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад з громадськими об'єднаннями, волонтерськими, благодійними організаціями, іншими юридичними та фізичними особами, що надають допомогу внутрішньо переміщеним особам відповідно до статті 16 Закону про ВПО.

У разі наявності у ВПО обґрунтованих причин для продовження строку її відсутності за місцем проживання понад 60 днів така особа звертається з відповідною письмовою заявою за місцем проживання до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад. У такому разі строк відсутності внутрішньо переміщеної особи за місцем проживання може бути збільшено до 90 днів.

У разі, якщо б не було подовжено карантин, можна було би скористатися нормою Порядку №509, яка передбачає, що рішення про скасування дії довідки відповідно до статті 12 Закону (**крім осіб, які є власниками пошкодженого або знищеного нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, і подали заявку на відшкодування відповідних втрат, зокрема через Єдиний державний вебпортал електронних послуг**) приймається керівником уповноваженого органу (тобто структурним підрозділом з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад) за місцем проживання особи та надається їй протягом трьох днів з дати прийняття такого рішення або надсилається на адресу місця проживання, зазначену в довідці.

2) Виїзд на постійне місце проживання за кордон.

Зазначена ситуація також є підставою для скасування дії довідки ВПО відповідно до пункту 4) частини першої статті 12 Закону про ВПО.

Застосування цієї підстави є можливим за умови наявності доказів виїзду ВПО **саме на постійне місце проживання за кордон**. Законодавством, на жаль, не передбачено, хто саме має (може) повідомити, зокрема, уповноважений орган про те, що особа виїхала на постійне місце проживання за кордон.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Тут можна ураховувати положення пункту 7¹ Порядку №509, де передбачено, що у разі наявності підстав, передбачених статтею 12 Закону про ВПО, МВС, Національна поліція, ДМС, СБУ, Адміністрація Держприкордонслужби, Мінфін, Мінцифри подають уповноваженому органу відповідну інформацію для прийняття рішення щодо зняття з обліку внутрішньо переміщених осіб. Тож така інформація може і має бути надана визначеними суб'єктами.

3) Неповідомлення ВПО про зміну свого місця проживання.

На жаль, законодавством не передбачено порядку дій органів місцевого самоврядування на цей випадок. Аналізуючи існуючі норми, можна лише порадити відповідному органу місцевого самоврядування звернутися до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад з відповідним запитом чи інформацією, оскільки саме зазначені уповноважені органи мають доступ до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб.